

Qarabağın bərpası şəhərlərin sıfırdan necə planlaşdırıla biləcəyini yenidən dərk etmək üçün unikal fürsətdir

2026-cı il Azərbaycanda "Şəhərsalma və Memarlıq İli" elan edilib və bu, ölkənin müasir, dayanıqlı və rahat şəhər mühitinin formalaşdırılmasına xüsusi diqqət yetirdiyini vurğulayır. Son illərdə ölkə şəhərləri fəal şəkildə modernləşir: genişmiqyaslı infrastruktur layihələri həyata keçirilir, ictimai məkanlar yenilənir və "ağıllı şəhər", idarəetmə elementləri tətbiq olunur. Davamlı inkişaf, nəqliyyat mobilliyi, tarixi və mədəni irsin qorunması və insana istiqamətlənən şəhərlərin yaradılması məsələləri xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

Bundan əlavə, Qarabağın azad edilməsindən sonra Azərbaycan üçün qarşısında ən müasir memarlıq və şəhərsalma prinsiplərinə əsaslanan yeni şəhərlər və kəndlər qurmaq üçün unikal imkan yarandı. Özbəkistanlı memar Şahzot Rahmatov AZƏRTAC-a verdiyi müsahibədə davamlı şəhər inkişafına hansı yanaşmaların ən təsirli ola biləcəyi, hansı beynəlxalq təcrübələrin nəzərə alınmalı olduğu və müasir həllərin şəhər həyatının keyfiyyətini necə dəyişdirə biləcəyi barədə bəhs edib.

- Son illərdə Azərbaycan şəhərləri fəal şəkildə müasirləşir və genişlənir. Sizin fikrinizcə, ölkənin müasir şəhərlərinin inkişafının əsasını dayanıqlı şəhərsal-



manın hansı əsas prinsipləri təşkil etməlidir?

- Fikrimcə, dayanıqlı şəhər inkişafı insanların rahatlığına hesablanmış yanaşmadan başlamalıdır. Şə-

hərlər təkcə avtomobillər və ya infrastruktur üçün deyil, ilk növbədə insanlar üçün layihələşdirilməlidir. Əslində, bu sualı şəhərsalma mütəxəssislərinə və memarlara versəniz, onların çoxu çox oxşar prinsipləri səsləndirəcəklər. Rahat ictimai məkanlar, gözintiyə uyğun rahat küçələr və ölçətan xidmətlər sağlam şəhər mühitinin ən vacib elementləridir.

Daha bir vacib prinsip ərəzilərin qarışıq istifadə edilməsidir. Mənzil, iş yerləri, mağazalar və ictimai məkanlar bir-birinə yaxın yerləşdikdə, şəhərlər daha dinamik, insanlar isə uzunmüddətli gündəlik səyahətlərdən daha az asılı olurlar. Belə yanaşma avtomobildən asılılığı azaldır və daha aktiv sosial həyatı təşviq edir.

Nəhayət, təbiətin şəhər mühitinə inteqrasiyası çox vacibdir. Yaşıl zonalar, parklar və ekoloji dəhlizlər şəhərin ətraf mühitini yaxşılaşdırır, eləcə də gündəlik həyat üçün daha xoş yerlər yaradır.

- Bakı və digər böyük şəhərlər sürətli əhali artımı və nəqliyyat sıxlığı ilə üzləşir. Şəhərsalma sahəsində hansı həllər şəhər mühitini daha rahat və funksional edə bilər?

- Nəqliyyat sıxlığı sürətlə böyüyən bir çox şəhər üçün ümumi problemdir. Ən təsirli həllərdən biri ictimai nəqliyyat sistemlərinin gücləndirilməsidir. Səmərəli metro xətləri, avtobus şəbəkələri və yaxşı təşkil olunmuş hərəkətilik sistemləri şəxsi avtomobillərdən asılılığı əhəmiyyətli dərəcədə azalda bilər.

Eyni zamanda şəhərlər piyadalar üçün daha rahat olmalıdır. Gözintiyə uyğun əlverişli küçələr, təhlükəsiz piyada keçidləri və velosiped infrastrukturunu gündəlik hərəkətdə daha rahat və davamlı edə bilər.

Daha bir vacib yanaşma hər şeyi bir mərkəzi rayonda cəmləşdirmək əvəzinə, bir neçə şəhər mərkəzinin inkişaf etdirilməsidir. Xidmətlər, iş yerləri və ictimai məkanlar şəhərin

müxtəlif hissələrində bölüşdürüldükdə, insanlar hər gün uzun məsafələri qət etmək məcburiyyətində qalmırlar.

Regionumuzda aktual bir nümunə, hazırda Daşkənd yaxınlığında planlaşdırılan yeni bir şəhər - Yeni Daşkəndin inkişafıdır. Layihə inteqrasiya olunmuş ictimai nəqliyyat, "yaşıl dəhliz"lər və çoxfunksiyalı rayonlarla polisentrik şəhər strukturu yaradılmasını hədəfləyir. Belə yanaşmalar mövcud şərtlərdə nəqliyyat sıxlığının azaldılmasına kömək edərkən, eyni zamanda daha balanslı şəhər mühiti yaradır.

- Qarabağın işğaldan azad edilməsindən sonra genişmiqyaslı şəhər və kənd bərpa proqramına start verildi. Planlaşdırma və memarlığa hansı müasir yanaşmalar bu ərəziləri davamlı və innovativ inkişafın modellərinə çevirə bilər?

- Qarabağın bərpası şəhərlərin və yaşayış məntəqələrinin sıfırdan necə planlaşdırıla biləcəyini yeni-

dən dərk etmək üçün unikal fürsətdir. Mədəni irs bölgənin bərpasında mühüm rol oynayır. Bölgənin azad edilməsindən sonra bərpa edilən ilk tarixi və dini binalardan biri olan Şuşadakı Yuxarı Gövhər ağa məscidinin bərpası rəmzi nümunələrdən biridir. Bu cür abidələrin dirçəldilməsi icmaların mədəni kimliyi və tarixi yaddaşı ilə yenidən əlaqə qurmasına kömək edir.

Daha bir əsas aspekt təbii mənzərə ilə ehtiyatlı inteqrasiyadır. Qarabağın çox zəngin təbii mühiti var və gələcək inkişaf ona qarşı deyil, bu mənzərə ilə harmoniyada işləməlidir, balanslı və davamlı icmalar yaratmalıdır.

- Hansı beynəlxalq şəhərsalma təcrübələri Azərbaycan üçün xüsusilə faydalı ola bilər?

- Dünyada dəyərli dərslər verən bir çox maraqlı nümunə var. Məsələn, Kopenhagen piyadalar və velosipedçilərə üstünlük verməsi ilə geniş tanınır ki, bu da şəhər hərə-

kətliliyini və həyat keyfiyyətini əhəmiyyətli dərəcədə yaxşılaşdırıb.

Son illərdə Paris də mer Ann İdalqonun rəhbərliyi ilə mühüm şəhər hərəkətliliyi islahatlarını həyata keçirib. Bir neçə avtomobil zolağı piyada zonalarına və velosiped infrastrukturuna çevrilib, bir çox küçə isə birtərəfli küçələrə çevrilib. Bu tədbirlər avtomobil hərəkətini azaltmağa və daha rahat ictimai məkanlar yaratmağa kömək edib.

Daha bir maraqlı nümunə Superbloks konsepsiyasının tətbiq olunduğu Barselonadır. Müəyyən şəhər məhəllələri daxilində avtomobil hərəkətini məhdudlaşdırmaqla, piyadalar və ictimai fəaliyyətə üstünlük verməklə həyat üçün daha sakit və daha rahat məkan yarada biliblər.

Bu cür beynəlxalq təcrübələrin öyrənilməsi və uyğunlaşdırılması şəhərlərə yerli konteksti və mədəni kimliyi qoruyub saxlayarkən şəhər həyatını yaxşılaşdırən həllər hazırlamağa kömək edə bilər.